

**ԲԱՌԱԿԱԶՄԱԿԱՆ (ԱԾԱՆՑՄԱՆ) ԲԱՐԲԱՌԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
(ԴԻԱԼԵԿՏԻԶՄՆԵՐ) ԱՐՑԱՆԻ ԵՎ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԳՐՈՂՆԵՐԻ
ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ***

Ռենա Մովսեսյան

Լեզվի բառապաշարի հարստացման հիմնական ուղիներից մեկը բառակազմական օրենքներով նոր բառերի ստեղծումն է: Արցախի բարբառն իր բառապաշարի արմատական բառերի հիմքի վրա, ընդհանուր հայերենին հատուկ բառակազմական կաղապարներով ստեղծել է և շարունակում է ստեղծել նոր՝ բաղադրյալ բառեր՝ բառաբարդման և ածանցման եղանակներով:

Արցախի և Զանգեզուրի գրողների ստեղծագործություններում գործածվել են մեծ թվով ածանցավոր բարբառային բառեր, որոնք աչքի են ընկնում կառուցվածքային բազմազանությամբ:

Ղարաբաղի բարբառում նախածանցների թիվը խիստ սահմանափակ է: Հայերենի նախածանցներից գործածական են միայն ան-, չ-, տ- ժխտական ածանցները՝ անդար (անտեր), չըպերք (չբեր), տըհալ (չհալած), տըկոռ (անթև) :

Վերջածանցներն, ի տարբերություն նախածանցների, մեծ թիվ են կազմում: Համեմատաբար կենսունակ են՝ ագար/ագյար (ցավագար), ալի (մսալի), ալ (մըռալ), ալ/մնկ (վը՛րցակ), ա(կան)/(մ)կան (պըրտական), ան (կէսան), անէգ (լուզվանեգ), անուկ(շըրանուկ), անուց (հինգ՛անուց), աշ/մնշ (թթվաշ), ասկ (թըռմասկ), ավոււն (մըծավոււն), ատ (կէսատ), արար (տըռնարար), ացու/մնցու (մըսացու, թիլմնցու), է/ի (թուբէ, տանծի), էգ՛ (ածէգ՛), ը՛ցէ (շինմնցէ, քըղըքը՛ցէ), էքան/ը՛քան (իրէքան), իք՛ (ըսելիք՛), կօտ/կուտ (վըխլըկօտ), հան(ա) (իրըսըհանա), մունք (չըրչարմունք), պան (ճըղացպան), վաթ (խմնլղավաթ), վանք (փմնղվանք), վաչի (ղըմմըզվաչի), վարի (իշըվարի), վէ (իըրըկըշվէ), տան (ըմըշկետան), տակ (մը՛տակ), ուկ/ մնկ (կաթուկ), ում/մնմ (կոլտում), ունք/մնք (հմնլմնք), ուռ/օռ (հափուռ, քըշկոռ), ուստ/մնստ (ապրուստ), ուտ/մնտ/ օտ (խընծ՛օրուտ, մոշոտ, հմնլ մմն տ), ուրթ/որթ/ըրթ (ժուղօվորթ), օթուն/մթմն (հընգըրօթուն, փիսօթուն), ք/կ (թէվք, շօխկ), օսկ/ասկ (պըտըռօսկ, մերասկ), օց/մց/ոց/ մնց (զըռռօց, թըրըխկօց) և այլն:

Ղարաբաղի բարբառն ունի նաև փոխառյալ ածանցներ, որոնք կարող են դրվել և՛ բնիկ, և՛ փոխառյալ բառերի վրա: Անդրադառնալով ածանցների փոխառությանը՝ Ա. Սուքիասյանը գրում է. «Ածանցների փոխառությունը հազվադեպ երևույթ է: Հայերենում սակավ են այդ կարգի ածանցները: Նման ածանցները սովորաբար նախ լեզվի մեջ են անցնում փոխառյալ բառերի կազմում: Սովորաբար փոխառյալ բառերի մեջ նրանք նախապես ածանց չեն գիտակցվում, որովհետև բառը փոխ է առնվում իր կառուցվածքային ամբողջությամբ: Հետագայում, եթե օտարազգի բառի ածանցը բառա-

* * Հոդվածն ընդունվել է 03.03.2015:

Հոդվածը տպագրության է երաշխավորել ՄՄՀ հայոց լեզվի և գրականության ամբիոնը:

կազմական ունակություններ է ցուցաբերում փոխառու լեզվում, այսինքն՝ այդ ածանցով կազմվում են նորանոր բառեր, այդ դեպքում միայն տվյալ ածանցը տարբերվում և ըմբռնվում է իբրև տվյալ լեզվի փոխառյալ գործուն ածանց»:

Արցախի բարբառում գործածվում են պարսկերենից փոխառված բեյ (պրսկ. bi) ժխտական նախածանցը (բեյվախտ), թուրքերենից փոխառված ինջի/ընջի/հինջի (թրք. inji)՝ վեցինջի, լար/լճ՝ լ (թրք. lar)՝ դայիլար, լու/լճ՝ (թրք. lu)՝ ջանլու, չի (գարափաթչի, թքուչի, նախրչի), սըս/սուզ (թրք. sus)՝ թայսըզ և ռուսերենից փոխառված իստ (ист) կոմունիստ, ածանցները:

Արցախի և Զանգեզուրի գրողների ստեղծագործություններում ամենահաճախակի գործածվող բարբառային ածանցը *-վարի* ածանցն է: Այն ունի նման, պես, կերպով բառակազմական նշանակությունը, կերտում է մակբայներ: Ա. Մ. Սուքիասյանը ժամանակակից գրական հայերենի ածանցների շարքում ներկայացնում է նաև *-վարի* ածանցը՝ նշելով, սակայն, որ դրանով կազմված բաղադրությունների զգալի մասը գործածվում է գործառնական **ցածր** ոճում:[†]

Մեր օրինակներում *-վարի* ածանցի համար բառակազմական հիմք են ծառայել և՛ բարբառային բառեր (լուպազավարի-սնապարծորեն, գեղավարի-գյուղացու նման), և՛ գրական հայերենի բառաշերտին պատկանող բառեր (քեռավարի, մեծավարի, մտերմավարի, հարազատավարի, տղամարդավարի, տնավարի, գյուղավարի, թուրքավարի, զինվորավարի, կնավարի, մարդավարի և այլն), և՛ հատուկ անուն (գրիգորավարի) և այլն:

Օրինակ՝ - Ո՞նց ես, *-ասաց տնավարի, բարեկամաբար*: (9, էջ 39), *-Լավ, տգտզոցը մի գցիր, վերցրու, -մեծավարի տեղի էր տալիս Սառա քույրիկը*: (6, էջ 592), Նախ սուրճ հրամցրին *տղամարդավարի՝ քծնանք հեղելով շուրջը*: (8, էջ 107), Երևի կուզեր մի *գրիգորավարի հեզնանք* տալ կնոջը: (8, էջ 154), Իսկ սա կանգնել, *կնավարի ուշունց է տալիս*: (8, էջ 32), *Ճաշելուց հետո գինվորավարի վեր կացան*: (9, էջ 87), *Հետո փայտ ջարդեց և հիմա «գյուղավարի» նստել, ծխում է*: (1, էջ 169), *Բարովդ քեզ պահիր, անկիրթ, ես քու թայր չեմ, որ գեղավարի «բարով» ես անում*: (5, էջ 350), *Հարբած-հարբած շան լակոտը կիպարտանա լուպազավարի՝ ես մի անգամ մարագում Վարդերի թուշը պաչել եմ*: (10, էջ 336), *Վահրամը մեծավարի գոգնոցը կապել է ու պտուտակով ծխնին ամրացնում է պատուհանի կողին*: (7, էջ 275), *Արտեմն իր հետ վարվում էր առավել համարձակ ու առավել... հարազատավարի, ավելի ճիշտ՝ ընդգծված եղբայրավարի*: (6, էջ 78), *Կյանքում մի գործ մարդավարի չի արել*: (7, էջ 355), *Հետո խոսեց խիստ, բայց քեռավարի*: (9, էջ 28), *Պարապ մարդը թուրքավարի է մտածում*: (9, էջ 67):

Ինչպես տեսանք, *-վարի* ածանցը, ավելանալով գրական բառակազմական հիմքին, տալիս նրան բարբառային երանգ:

Բարբառային վերջածանցներից մեր օրինակներում որոշակի բառակազմական ակտիվություն են ցուցաբերում նաև *-անք*, *-ունք*, *-ոնք* ածանցները, որոնք հատուկ գոյական հիմքից հավաքական գոյականներ են կերտում՝ *Պարսեղանք, Թյունունք, Դրիբանք, Հուրունք, Մանգունք* և այլն: Օրինակ՝ *Թող էդ երեխոցը տերերը՝ Հուրունք, Թյունունք, Պարսեղանք, Մանգունք, Դրիբանք, ուրախանան*: (1, էջ 492)

^{*} Սուքիասյան Ա. Մ., ժամանակակից հայոց լեզու, Երևանի համալսարանի հրատ., Երևան, 1989, էջ 295:

[†] Տես՝ նույն տեղում, էջ 316:

-*ՈՆՔ* ածանցը ծմակ (անտառ) բարբառային բառից կերտել է տեղանուն՝ *Ծմակոնք* հատուկ գոյականը, որը գործածվել է Ս. Խանգադյանի կողմից. *Ծմակոնքի սարալանջին, որ հենց գյուղի դիմացն է՝ ձորի մյուս կողմում, երբեմն երևում էր այնտեղ պուք անող նապաստակը:* (5, էջ 91)

Խնդրո առարկա ստեղծագործություններում մեծ թվով բարբառային բառեր են կերտվել նաև հետևյալ ածանցներով.

- -ական. *քյոխվայական* (քյօխվա, պրսկ., թրք. Kephy-a-գյուղի կառավարիչ, տանուտեր), *գյոզալական* (գյօզալ, ադրբ. gōzal-ած. գեղեցիկ), *դիրիժորական* (ռուս. дирижер-երժշտ. խմբավար) և այլն: *Իսկ դու ինչո՞ւ ես գյոզալական կնիկը թողել, ուրիշի հետևից ընկել:* (10, էջ 43) *Էդ քյոխվայական բեղերդ ինչո՞ւ ես պահում:* (10, էջ 340) *Մելիք Շահնազարը մեր գյոզալական Պարաբաղը ծախեց:* (10, էջ 197) *Շտապեցի տուն՝ այդպես էլ չհասկանալով մեր տան բակում նրա ցուցաբերած «դիրիժորական» բարձր ոգևորությունը:* (6, էջ 8)

- -ան. *ձղձղան, ծլլան, գղզղան, ճռռան.* այս բառերում ցույց է տալիս համապատասխան ծայնական հատկանիշ ունեցող երանգներ: *Շաղասարի գղզղան հովերն իրենց անուշ սրինգներն են նվագում ականջիս տակ:* (10, էջ 338) *Արևամուտ, ծլլան թախիժ...:* (9, էջ 47) *Ծառերի ծմակի ճռռանը մնո՞ւմ է: Հիշո՞ւմ ես՝ ոնց թրմիացի:* (7, էջ 205) *Մեկ էլ այն ձղձղանն էր դեռ գլուխկախ չափչփում ծմակը՝ անիծելով, անիծելով արարչին:* (8, էջ 173)

- -անոց (անօց). *մանեթանոց* (մեկ ռուբլու արժողություն ունեցող, փխբ. էժանագին). *Գրպանը խառնշտոտում է՝ թաք մանեթանոց գտնվի:* (7, էջ 255)

- -ային. *թռռային* (անձևային). *Տարին թռռային է, ավերակի քարերի էլ է խոտ բուսել:* (5, էջ 308...)

- -ուտ. *ջանգջանգուտ, ցաքուտ. Չանգջանգուտ մարդ ես, բայց դու էլ էդպիսի մարդ ես:* (7, էջ 391) *Բոլորի կենացը մեկ-մեկ խմեցին, սկսեցին ցաքուտն էլ ջրել:* (9, էջ 243)

- -ացու. *դեյրացու* (զգեստի համար նախատեսված կտոր) *Ինձ նմա՞ն, ես մաքուր սրտով հիսուն ռուբլի եմ տալիս քեզ համար դեյրացու առնում, որ աղջկա՞դ տաս:* (7, էջ 391)

- -ոկ (օկ). *ծլլօկ* (1.ջրի բարակ շիթ, հոսանք, 2.շատ բարակ աղբյուր՝ առու). *Մայրը՝ պառավ Օսաննան, Քարակնում, բոստանի խորքերում կորած՝ ականի ծլլոկ ջրով դռիզն է ջրում:* (8, էջ 102)

- -ովի (օվի). *թաղովի, սարքովի.* Ուստի մնում է մի բան՝ շինծու, *սարքովի մեղադրանքներ չներկայացնեն:* (6, էջ 425) *Անդրանիկն ու Երանը օրոր-շորոր են անում, ու այսպես թաղովի մտել են պարի մեջ:* (7, էջ 256)

- -ոց (օց). *ալալոց.* *Գոնե ջուր լիներ. այս ալալոցին խմեինք:* (7, էջ 179)

Փոխառյալ վերջաձանցներից հաճախակի է գործածվել *-չի* ածանցը, որն ունի մի բան անողի, գործողի նշանակություն՝ *գուռնաչի* - գուռնա նվագող (գուռնա-պրսկ. zurna, թրք. zurna – փողային երաժշտական գործիք), *բոստանչի* - (թրք. bostanci) բանջարանոց խնամող, *թալանչի* – թալանող, կողոպտող (թալան-պրսկ. talan, թրք. talan-1.կողոպուտ, 2.կողոպտված իր), *դուբանչի* – (թրք. dükkānci) 1.մասնավոր խանութ պահող մարդ, 2.խանութի վաճառող, *ըրբաչի* – (արաբաչի-թրք. aravaci) սայլը վարող անձ, սայլապան, *կըլայեկչի* – կլայեկագործ (ադրբ. galayci, կըլեկ-գրբ. կլայեկ, արաբ. galai – անագի բարակ շերտ, որով պատում են մետաղե առարկաները),

դամրջի – (թրք. demirci) դարբին, երկաթագործ, փինաշի – (պրսկ. pinai) 1.հին կոշիկներ կարկատող, 2.փխբ. վատ, անորակ աշխատող:

Օրինակ՝ Այդ եք, էլի, քոստանջիներ, կանաչի վարողներ: (10, էջ 330), Էգուց էլ փինաշիություն սովորեցնող խմբակ ես կազմակերպելու: (1, էջ 174), Ուսում տալու փոխարեն քաղմանջիներ են պատրաստում: (1, էջ 174), Ասել են՝ մեզ անշնորհք գուռնաշի հարկավոր չէ, գնա գործիր: (10, էջ 129), Ուրեմն արաբաշիները հե՞ն, ըլի, հնգեր ժողովուրդ, նրանց ծայն-մայն չի հասնում, հա՞: (1, էջ 365), Բոլոր վանեցիները գենք էին առել՝ դուքանջի Սիոյից մինչև Լեռ Կամսարը: (6, էջ 294), Արյունը սևացել, դարձել է Հայրունց Փառանձենի դազանը, որ երկու տարին մեկ հոնուտեցի կլայեկչի Մարդին է հարում-մաքում: (7, էջ 358), Իմ պապերի տնից քշեմ քալանջի բռնավորին, իմ աչքի արցունքը սրբեմ: (5, էջ 162), Թե գյուղի մի ծայրին դամբջի Ալեքսանը փռշտա, էն մի ծայրից հաշվապահ Սարուխանի մայրը դուրս կգա իր տան կտուրը: (5, էջ 28)

Ուսումնասիրված գրականության մեջ հանդիպել ենք ռուսերենց փոխառված - *խստ* ածանցով կազմված՝ չեկիստ (ներքին գործերի աշխատող, փխբ. վերակացու), անարխիստ ((ռուս. анархист) - ընդհանուր կարգապահությանը չենթարկվող անձ), տանկիստ ((ռուս. танк-իրասայլ) – իրասայլ կառավարող) բարբառային բառերի գործածության. *Տեղն էլ որ ընկնի, պիտի ասես չեկիստ ես:* (9, էջ 79) *Անարխիստ ժորային մորթեցին սրով:* (6, էջ 555) –*Տանկիստ, -անվարան պատասխանում էր տղան:* (5, էջ 95)

Ան- նախածանցով են կազմվել բարբառային *անհամանչ* (անամոթ), *անպռոշ* (անշրթունք), *անշառ* (անվտանգ), *անտուտ* (անծայր) բառերը. *Քոռ Մուքանը շտապ հասավ նրան, բանային խլեց ու մռտաց.* - Կորի՛ր, գնա, *անհամանչ:* (7, էջ 142) *Անպռոշ Մխոն և Շիշ Սերգոն ձեռքերը մեջքին կապած Մխիթարյանին հրեցին Աթաբեկ տեր հոր սենյակը:* (1, էջ 308) *Միևնույն է, մենք անմեղ ու անշառ, արդար մարդիկ ենք, ձեր ջանքերը գուր են:* (6, էջ 109) *Թե չէ՝ մեկ էլ տեսար՝ մոլորվեցիր անտուտ, անվերջ տափաստանում:* (7, էջ 203)

Օգտագործվելով գրական համատեքստում՝ բարբառային բաղադրյալ բառերը հաճախ մասնակի գրականացվում են՝ կրելով կառուցվածքային որոշակի փոփոխություններ, ինչի արդյունքում ձևավորվում են հետաքրքիր կառույցներ, որոնք դարձել են մեր ուսումնասիրության առանցք:

Ուշագրավ են խնդրո առարկա գրականության մեջ գործածված այնպիսի ածանցավոր բառերը, որոնք կազմված են *բարբառային բառակազմական հիմք + գրական ածանց կադապարով*: Այսինքն՝ գրական համատեքստում ածանցավոր բառը մասնակի գրականացվում է, ինչը տարածվում է ածանցի վրա: Այս առումով բավականին ակտիվ է *-ություն* ածանցը, որն ունի իր բարբառային տարբերակը՝ *-օթուն*: Այն, կցվելով թե՛ բուն բարբառային բառերին, թե՛ բարբառային փոխառություններին, կազմել է *լուպագություն* - սնապարծություն, *խուլիզանություն* - անվայել արարք (ռուս. хулиган, անգլ. hoodigan-անվայել վարքագիծ ունեցող մարդ), *դարիբություն* – պանդխտություն (դարիբ-արաբ., պրսկ., թրք. garib-պանդուխտ, օտարական), *նամարդություն* - ստորություն (նամարդ-պրսկ. namard-ած. տմարդի, ստոր մարդ), *շոֆերություն* - ավտովարորդի գործ (շօփեր-ռուս. шофер-ավտովարորդ), *ուստայություն* – վարպետություն (ուստա-պրսկ., թրք. usta-վարպետ), *սալդաթություն* – զինվորի գործ (սալդաթ-ռուս. солдат, գերմ. soldat, իտ. soldane-զինվոր), *լաչառություն* – լկտիություն (լիււչառ -թրք. locor-լկտի), *ախմախություն* –

հիմարություն (ախմախ-պրսկ. ahmak-հիմար, տխմար), *չոբանություն* – հովվություն (չոբան-պրսկ. čoban, թրք. Çoban-հովիվ), փխբ. գռեհկություն և այլ բառեր:

Օրինակ՝ *Չէ, չէ՛ մի, լուպագությունը արեց, չե՛ս տեսնում հարբել ա: (5, էջ 117), Մարտիկին մանր խուլիզանության համար 15 օր նստեցրին: (7, էջ 368), Բերքը ածում էին մառանները և գնում դարիբության: (7, էջ 109), Դա ուղղակի «նամարդություն» էր՝ անպաշտպան մարդկանց դեմ ելնել: (6, էջ 622), Տղան զարմանում էր, որ դպրոցում «շոֆերություն» չեն սովորեցնում: (1, էջ 40), Հողից ծառ հանելում էլ ուստայություն կա: (1, էջ 103), Սաղաթությունից ազատված մեր ախպոր խաթրին խմելը դարպասից ենք սկսում: (1, էջ 256), Տարվա հինգ-վեց ամիսը խոպանում ես,-պայթած լացի միջից լաչառությունը գցեց Հուրին: (8, էջ 196), Ով խմիչքի գինն ու արժեքը իմանում է, նա էդ կարգի ախմախություն չի անի: (1, էջ 527), Քեզ ի՞նչ կա, շոֆերությանը կաց: (8, էջ 195), Մտածեց, որ դա իր կողմից լուպագություն կլինի: (10, էջ 303), Ախպորդ կնոջը, երեխաներին տեր կանգնիր, հերություն արա: (8, էջ 6), Հիսուն տարի փեշակս չոբանություն անելն էր: (1, էջ 460), Մեխակը ներսում եփ եկավ, մեջքի սեռով մի կեծություն անցավ, և կամքը սկսեց կաշկանդվել: (7, էջ 365), Բայց այստեղ էլ բռնեց նրա քողիկությունը, ժողովում քննադատեց պետին: (10, էջ 344), Կոլխոզի ֆերմայի հորթերի շեֆությունը վերցնելու հարցն ենք դնում: (1, էջ 174), Դու կռիվ-գերությունում, դու՝ աքսորում, դու դարիբությունում, մենք չենք մեռել, մենք ապրում ենք: (8, էջ 113):*

Նույն սկզբունքով հայերենի -բար, -ավոր, -եղեն, -ենի ածանցներով գրողները կազմել են *փնթիորեն* (փրնթի-գրբ. փնթի, հ.ե. phen-th - անմաքուր կերպով), *լոթիաբար* - կերուխում սիրող (լօթի-պրսկ. luti-սրիկա, ստահակ, վրաց. loti-հարբեցող), *պոզավոր* - կոտոշավոր (գրբ. պոզ-կոտոշ), *փափախավոր* – գլխարկ ունեցող (փափախ-թրք. papak-1.գլխարկ, հատկապես մորթե, 2.փխբ. պատվազգացություն), *էրկաթեղեն* (երկաթեղեն), *սաղսեղեն* (ամանեղեն), մալասենի (մալաս-մեծահատ նռան տեսակ) բառերը: Ընդ որում՝ -ավոր, -եղեն, -ենի ածանցները ունեն իրենց հնչյունափոխված բարբառային տարբերակները՝ *ավոր-ավէր, եղեն-ը՛ղան, ենի-ը՛նէ*, իսկ -որեն, -բար ածանցներին բարբառում փոխարինում է -*վարի* ածանցը (փրնթիվարի, լօթիվարի):

Օրինակներ՝ *Համբերությունից դուրս եկա ու մեկին պատախաճեցի՝ պոզավոր: (1, էջ 17), Բայց միրգ ուտելը, մանավանդ ձեր Սաքունց մալասենի տանձը գիշերով ուտելը, խիստ տարածված է եղել: (7, էջ 329), Հանդի գործը փափախավորը կտեսնի: Էդ ո՛նց կլինի, որ ես փափախավոր տեղովս, իմ բերած երկու հյուրն էլ, մի լաչակավորի տակ: (1, էջ 12), Մեր տան փափախավորը ինքն է, թող ինքը խոսի: (1, էջ 365), Մարտին Միրզոյանն անզուսպ ոգևորության ու *փնթիորեն* քողարկված ուրախության զազաթնակետին էր, (6, էջ 283), Ես ինչ իմանամ՝ գիրք, նկարներ, *էրկաթեղեն, սաղսեղեն* է առնում, դպրոցի շկափները լցնում: (1, էջ 231), – Գնամ էն սիրուն աղջիկներին ծաղիկ տամ,-Աղավնին *լօթիաբար* աչքով արեց: (9, էջ 295):*

Այսպիսով՝ խնդրո առարկա Արցախի և Զանգեզուրի գրողների ստեղծագործություններում գործածվել են մեծ թվով բարբառային ածանցավոր բառեր, որոնք աչքի են ընկնում կառուցվածքային բազմազանությամբ և արտացոլում են ինչպես գրական հայերենի, այնպես էլ Դարաբաղի բարբառի բառակազմական հարուստ ու ճկուն համակարգը:

Գեղարվեստական խոսքի վարպետները գրականի և բարբառայինի սահմանում ձևավորում են մի կողմից գրական *բառակազմական հիմք + բարբառային ածանց* (եղբայրավարի), մյուս կողմից՝ *բարբառային բառակազմական հիմք + գրական ածանց* (լուպագություն) կաղապարներով կառույցներ:

Բարբառային ածանցավոր բառերի նման գրականացումը դառնում է բարբառի բառապաշարի հաշվին գրական լեզվի հարստացման ուղի:

ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Աբրահամյան Ս., Սերունդների հետ, «Ամարաս» հրատ., Եր., 2008, 595 էջ:
2. Այվազյան Ս., Խիղճը, Հայպետհրատ, Եր., 1957, 267 էջ
3. Ավետիսյան Ն., Սրտի կայծեր, Ստեփ., 2013, 240 էջ:
4. Գաբրիելյան Գ., Ընտրանի, «Դիզակ պլյուս» հրատ., Ստեփ., 2007, 255 էջ:
5. Խանզադյան Ս., Երկերի ժողովածու, հ. 6, «Սովետական գրող» հրատ., Եր., 1983, 606 էջ:
6. Հակոբյան Վ., Ջատիկը ջրավազանի հատակին, «Դիզակ պլյուս» հրատ., Ստեփ., 2010, 655 էջ:
7. Հովհաննիսյան Մ., Երկեր, հ. 1, «Վաչագան Բարեպաշտ» հրատ., Ստեփ., 2005, 468 էջ:
8. Ղահիրյան Ա., Պատրանք, «Սովետական գրող» հրատ., Եր., 1983, 248 էջ:
9. Մարտիրոսյան Հ., Համագարկ հրաժեշտից առաջ, ՀԳՄ հրատ., Եր., 2007, 94 էջ:
10. Օվյան Վ., Կապույտ տարիներ, «Դիզակ պլյուս» հրատ., Ստեփ., 2007, 565 էջ:

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Բառակազմական (ածանցման) բարբառայնությունները (դիալեկտիզմներ)
Արցախի և Ջանգեզուրի գրողների ստեղծագործություններում
Ռենա Մովսեսյան

Արցախի և Ջանգեզուրի գրողների ստեղծագործություններում գործածվում են մեծ թվով բարբառային ածանցավոր բառեր, որոնք աչքի են ընկնում կառուցվածքային բազմազանությամբ և արտացոլում են ինչպես գրական լեզվի, այնպես էլ Ղարաբաղի բարբառի բառակազմական հարուստ ու ձկուն համակարգը:

Քանալի բառեր՝ բառապաշար, բարբառայնություն, ածանց, ածանցում, բառակազմություն, նախաձանց, վերջաձանց, փոխառյալ ածանցներ, բառակազմական հիմք, բառակազմական կաղապար, բարբառային ծնություն:

РЕЗЮМЕ

**Словообразовательные (аффиксальные) диалектизмы в произведениях арцахских и зангезурских писателей
Рена Мовсесян**

В произведениях арцахских и зангезурских писателей использовалось большое количество диалектных аффиксальных слов, которые выделяются структурным многообразием и отражают богатую и гибкую словообразовательную структуру как литературного армянского языка, так и карабахского диалекта.

Интерес представляют, в частности, те аффиксальные слова, которые были образованы синтезом литературных и диалектных морфем.

Ключевые слова: *словарный запас, диалектизм, аффикс, аффиксация, словообразование, префикс, суффикс, заимствованные аффиксы, словообразовательная основа, словообразовательная структура, диалектные морфемы.*

SUMMARY

**Word- building (affixational) Dialectisms in Artsakh and Zangezur Writer's Works
Rena Movsesyan**

In the works of Artsakh and Zangezur writers many dialectal affixational words are used which are marked out by their structural variety and reflex a rich and flexible word-formation structure of both the literary Armenian language and the Karabakh dialect.

Of great interest are the affixational words formed by the synthesis of literary and dialectal morphemes.

Key words: *word stock, dialectism, affix, affixation, word building, prefix, suffix, borrowed affixes, word-formation stem, word-formation structure, dialectal morphemes.*